

I. Výzkum sociálních struktur a genderová diferenciacie.

Sociologie a výzkum “sociální diferenciacie”

Osnova:

- Úvod
- Rozdílné postavení mužů a žen a jejich běžné vysvětlení
- Pohlaví a gender
- Genderová struktura společnosti
- Feministický přístup a pojem “genderové univerzum”

Literatura: Renzetti, C. M., Curran, D. J. (2003): *Ženy, muži a společnost*.
Praha : Karolinum, s. 20-35, 48-59.

1. Sociologie a výzkum sociální diferenciac

Východisko: Výzkum sociální diferenciac dlouho přehlížel rozdíly mezi muži a ženami, tj. přehlížel kategorii “gender”, jednu ze základních kategorií při rozlišování *členů společnosti*

Základní hlediska sociální diferenciac:

- „horizontální“, podle funkce – např. dělba práce,
- „vertikální“, podle výkonu – status, pozice, prestiž ve vertikální struktuře společnosti,
- přehlížena byla diferenciac podle „vrozených“ (askriptivních) znaků: diferenciac podle věku, diferenciac podle **genderu**.

- *funkce*: výkon jednoho systému jednání pro jiný akční systém, čtyři základní funkce pro udržení systému jako celek: AGIL (Parsons 1951)
- *akční systém*: strukturní souvislost
- *struktura*: výstavba, vnitřní souvislost, logika spojení prvků systému, normativní povaha, virtuální existence
- *systém*: uspořádané agregáty, umístěné v měnícím se prostředí
- *sociální systém*: agregát, ve kterých se lidé vnímají z určitých hledisek a mají pro sebe city; jejich prvky jsou role, které se orientují na normách (a ty jsou zakotveny v hodnotách); své jednání organizují podle struktur
- *vertikální struktura*: rozdílné postavení, status, na základě nerovného rozdělení vzdělání, postavení v zaměstnání a příjmů
- *pozice*: normativní (neosobní) předpis pro výkon určité funkce v systému, stanovení povinností a práv (odměn)
- *status*: pozice ve vertikální struktuře
- *role*: aktivace normativních předpisů jejich "hraním", hraniční struktura mezi osobností a systémem
- *získané (achievement) a askriptivní znaky*
- *diferenciace podle výkonu (achievement)*
- *diferenciace podle tzv. přirozených znaků*

2. Rozdílnost mezi muži a ženami a jejich běžné vysvětlení

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Shrnutí: sociologická charakteristika genderové difference:
získaný nebo připsaný znak?

3. Pohlaví a gender

- Pohlaví – přírodovědecký, biologický pojem
- Gender – sociální a kulturní význam, který se pohlaví připisuje

Konstruovaná povaha genderu, nutnost vědecké dekonstrukce

Genderová struktura společnosti

nerovné postavení mužů a žen jak v horizontální, tak vertikální struktuře společnosti: nerovné rozdělení zdrojů a moci

princip *ceteris paribus*: při jinak stejných znacích jsou muži vůči ženám zvýhodněni

5. Feministický přístup a pojem “genderové univerzum”

- Kdo se bojí Virginie Woolfové?
- Nerovnost a nespravedlnost rozdělení jako motiv vzniku výzkumu genderu nejdříve ze strany žen – dnešní výraz těchto snah “Gender mainstreaming”
- Vědecká kritika “normální” vědy pro její androcentrismus
- Rozšíření genderové diference na celý sociální svět: genderované univerzum Sandry Hardingové
- Vytvoření duálních, genderovaných vlastností jako pořádkové schéma symbolického univerza jako světa, obývaného členy společností. Tzv. mužské a ženské vlastnosti jsou výhradně konstruované vlastnosti, proto ne “gender”, ale “gendered”.

Tři roviny genderované organizace:

- 1) Abstraktní rovina jazyka, kultury, hodnot, významů, společenských institucí, které jsou všechny přiřazovány k jednomu genderu. Např. vězení k mužskému, nemocnice k ženskému genderu.
- 2) Rovina genderované společenské dělby práce, na sféry tzv. materiální a přirozené reprodukce společnosti a jejich nestejná prestiž. Rozlišení veřejné a privátní sféry. Zdánlivě přirozená kongruence vlastností těchto sfér a členů společnosti, kteří do nich přednostně vstupují, např. shoda “mužských” vlastností pracovního trhu a mužů, kteří k němu mají privilegovaný přístup.
- 3) Rovina individuálních společenských genderovaných rolí, kterým se jednotliví členové společnosti učí.

Genderové univerzum a pracovní trh zdánlivě kopírují rozdílnost mezi muži a ženami, ve skutečnosti jsou osobní identity v tomto schématu nejslabším (nejodvozenějším), a proto i nejdynamičtějším prvkem.